

De federale regering Ontslag

Algemeen

De federale regering blijft voor maximaal vijf jaar aan de macht. Dat stemt overeen met de periode waarvoor het Parlement is verkozen, vermits de regering steeds afhankelijk is van het vertrouwen van de Kamer.

Toch was het vroeger eerder uitzondering dan regel dat een regering de volledige ambtstermijn uitdeed (tot 2014: vier jaar, vanaf 2014: vijf jaar). Tussen 1946¹ en 1995 bleven regeringen gemiddeld geen twee jaar aan de macht.

De laatste jaren zijn de regeringen stabiel geworden. De regeringen Dehaene II, Verhofstadt I, Verhofstadt II en Di Rupo I deden hun termijn quasi uit.

Hoe verloopt het regeringsontslag?

► **Eerste mogelijkheid:**
de eerste minister biedt het ontslag van
de regering aan de Koning aan

Dit is het gangbare scenario. Wanneer er onoverbrugbare meningsverschillen rijzen tussen de politieke partijen die een coalitieregering vormen en er een politieke crisis uitbreekt, rest de eerste minister geen andere keuze dan het ontslag van de federale regering aan de Koning aan te bieden.

De Koning kan het ontslag aanvaarden of weigeren. Hij kan zijn antwoord ook enige tijd in beraad houden en zo de regeringspartijen de tijd geven alsnog een compromis uit te werken.

Als de Koning het ontslag aanvaardt, ontbindt hij de Kamer van volksvertegenwoordigers, op voorwaarde evenwel dat een meerderheid van de Kamerleden hiermee instemt. Binnen 40 dagen moeten dan verkiezingen voor de Kamer van

volksvertegenwoordigers gehouden worden en binnen twee maanden moet de Kamer bijeen worden geroepen (art. 46 Grondwet).

Vervolgens beginnen de onderhandelingen over de vorming van een nieuwe regering (zie infofiche 17).

► Tweede mogelijkheid: de Kamer dwingt de regering tot ontslag

In de praktijk komt het weinig voor dat een regering valt doordat ze niet meer over de meerderheid in de Kamer beschikt. Doorgaans zijn het interne regeringsproblemen die aan de basis liggen van voortijdig regeringsontslag.

De Kamer kan, op een zogenaamd “constructieve” wijze, de regering tot ontslag dwingen en vervangen door een andere (art. 96 van de Grondwet).

Dat gebeurt als volgt:

Een meerderheid van de Kamerleden (minimum 76 van de 150) neemt een “constructieve” motie van wantrouwen aan of verwerpt een motie van vertrouwen in verband met het regeringsbeleid en maakt die “constructief” door binnen drie dagen een andere eerste minister voor te dragen aan de Koning. Deze motie wordt “constructief” genoemd omdat naast het ontslag van de regering, tevens wordt voorzien in de voordracht van een nieuwe eerste minister. Het staats-hoofd is verplicht de voorgedragen persoon te belasten met de regeringsvorming. De vervanging van de zittende regering door de Kamer gebeurt in dit scenario dus zonder nieuwe verkiezingen.

In die mogelijkheid werd pas voorzien in de nieuwe Grondwet van 1993; ze werd tot vandaag nog niet toegepast. De bedoeling is veelvuldige vervroegde verkiezingen, die de continuïteit van het beleid ondermijnen, te vermijden.

¹ Op 17 februari 1946 werden de eerste verkiezingen gehouden na de tweede wereldoorlog.

De Kamer kan de regering ook doen vallen door het aannemen van een motie van wantrouwen of het verwerpen van een motie van vertrouwen, zonder binnen drie dagen een andere eerste minister voor te dragen. Alhoewel de regering, juridisch gezien, in zo'n situatie niet verplicht is af te treden, kan zij in de praktijk niet verder regeren. De Koning (de regering) kan de Kamer in dat geval ontbinden, wat nieuwe verkiezingen tot gevolg heeft.

Van belang is ook te vermelden dat Kamer en Senaat automatisch ontbonden worden zodra Kamer en Senaat een verklaring tot herziening van de Grondwet aannemen. Dat gebeurt met ingang van de bekendmaking van de herzieningsverklaringen in het Belgisch Staatsblad (zie infofiche 4). In dat geval worden Kamer en Senaat binnen drie maanden bijeengeroepen.

■ Lopende zaken

In de periode tussen het ontslag van de oude regering en de benoeming van de nieuwe regering, blijft de oude regering aan. De bevoegdheid van de regering is dan wel beperkt tot het afhandelen van de "lopende zaken". Daaronder verstaat men onder meer het nemen van spoedeisende maatregelen en het afwickelen van routine-aangelegenheden. Het begrip "lopende zaken" is gegroeid uit de rechtspraak. Geen enkele formele tekst regelt deze aangelegenheid.

Dat de ministers verder mogen regeren, houdt verband met de noodzakelijke continuïteit van het beleid. Dat hun bevoegdheid beperkt is, komt door het feit dat de volksvertegenwoordigers geen effectieve controle meer kunnen uitoefenen op de regering.

Wanneer de Kamer ontbonden is op het einde van de zittingsperiode blijft de regering aan. De regering is dus niet ontslagnemend maar wordt niet meer gecontroleerd door de Kamer daar zij ontbonden is.

Ook dan bevindt de regering zich in een periode van "lopende zaken".